

Haitallisten vieraskasvilajien torjuntaohje palsta- ja siirtolapuutarhaviljelijöille sekä kesämaja-asukkaille

Suomen luontoon on levinnyt kasveja, jotka on luokiteltu haitallisiksi vieraslajeiksi. Haitallisille vieraslajeille on tyypillistä, että niillä on kyky lisääntyä tehokkaasti ja levitä voimakkaasti. Niillä on huomattavia kielteisiä vaikutuksia alkuperäiseen lajistoon esimerkiksi kilpailun tai risteytymisen kautta. Osa haitallisista vieraslajeista aiheuttaa tauteja sekä muuttaa elinympäristöjen rakennetta.

Tietyt pihoilla ja puutarhoissa aiemmin hyvinkin suositut kasvit ovat osoittautuneet ”liiankin” hyvin menestyviksi. Ne karkaavat helposti puutarhasta tai perennapenkistä ympäröivään luontoon. Sen lisäksi, että ne aiheuttavat haittaa luonnonympäristöissä, saattaa niistä tulla riesa myös omalla palstalla.

Lisätietoja: <http://www.ymparisto.fi/vieraslajit>

Suomen kansallinen vieraslajistrategia valmistui huhtikuussa 2012. Strategian kantavana ajatuksena on kaikkien tahojen yhteisin ponnistuksin ehkäistä haitallisten vieraslajien aiheuttamia haittoja ja riskejä Suomen luonnolle, luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle, elinkeinoille sekä yhteiskunnan ja ihmisten hyvinvoinnille.

Rakennusvirasto on päättänyt omissa puisto- ja katuviherhankkeissaan luopua haitallisten vieraskasvien käytöstä niiden aiheuttamien haittojen vuoksi. Lisäksi kaupunki hävittää yleisillä alueilla olevia erityisen haitallisten kasvien kasvustoja ympäri kaupunkia.

Toivomme ja kiitämme jo etukäteen, että osallistut omalla panostuksellasi vieraslajien torjuntatyöhön!

Tämän ohjeen tarkoituksena on

- kehottaa kaupunkilaisia luopumaan haitallisten vieraskasvien käytöstä
- ohjeistaa hävittämään kasvijäte asianmukaisella tavalla.

Seuraavassa listaus haitallisista vieraslajeista, jotka tulee hävittää:

Jättiputki: Erittäin haitallinen

Suomessa esiintyy useita jättiputkilajeja mm. kaukasianjättiputki (*Heracleum mantegazzianum*, sekä persianjättiputki (*Heracleum persicum*).

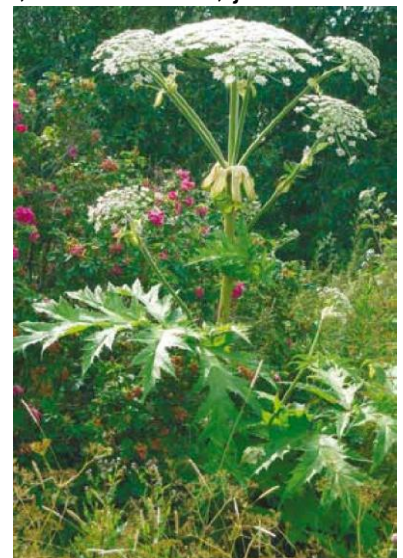
Alun perin puutarhakasviksi Suomeen tuotu jättiputki on monivuotinen, roteva ruoho, jonka kasvineste aiheuttaa allergisia reaktioita yhdessä auringonvalon kanssa.

Jättiputket ovat kaksi- tai monivuotisia kasveja ja 1,5-4 m korkeita. Jättiputkella on valkoinen 15-25 cm leveä, kupera sarjakukinto. Jättiputken siemenet kypsyvät syksyllä ja varisevat syksyn ja talven aikana

Kasvin torjunta vaatii pitkäjänteisyyttä, sillä kasvien juurakot ja siemenet ovat pitkäikäisiä. Torjunta on syytä antaa ammattilaisten tehtäväksi, sillä kasvi voi aiheuttaa iholle pahoja palovammoja. Jättiputkihavaintoja otetaan vastaan rakennusviraston asiakaspalvelussa puh. 09- 310 39000.

Lisätietoja jättiputkesta

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=73410&lan=fi>

Jättipalsami: haitallinen

(*Impatiens glandulifera*) on suurikokoinen, 100- 200 cm, yksivuotinen ja hyvin kilpailukykyinen palsamikasvi. Se viihtyy kosteilla alueilla ja vesien varsilla ja leviää myös virtaavan veden mukana. Se on karannut puutarhoista luontoon ja aggressiivisena syrjäyttää muita kasveja. Kukat ovat valkoiset tai vaaleanpunaiset ja kasvi on syytä hävittää ennen siementämistä, sillä se sinkoaa siemeniä metrien päähän.

Jättipalsami on helppo kitkeä maasta tai niittää useamman kerran kasvukaudessa, jotta sen saa häviämään. Vaikka jättipalsamin siemenet eivät pysy itämiskykyisenä maassa muutamaa vuotta pidempään, tulee kitkentää jatkaa monena vuonna peräkkäin jotta kasvista pääsee kokonaan eroon. Kukkia, siemeniä ja juuria ei saa laittaa kompostiin, vaan ne on syytä hävittää sekajätteenä. Muut kasvinosat voi kompostoida.

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=121784&lan=fi>

Kurtturuusu: Erittäin haitallinen, rannoilla

Kurtturuusu, perusmuoto (*Rosa rugosa*) on 0,5–1,5 metriä korkeaksi kasvava pensas, jolla yksinkertaiset vaaleanpunaiset tai valkoiset kukat. Kurtturuusua on istutettu runsaasti teidän varsille. Suolaa sietävänä lajina se on levinnyt nopeasti merenrantahietikoille ja saaristoon, missä kasvustot peittävät laajoja alueita entisiä monimuotoisia merenrantahietikoita. Kurtturuusu leviää juurivesojen kautta lähiympäristöön, kiulukoiden ja siemenien avulla kelluen vettä pitkin sekä lintujen levittämänä.

Kurtturuusun ns. perusmuoto on erityisen voimakaskasvuinen ja tehokkaasti leviävä kasvi. HUOM: Kurtturuususta on jalostettu lukuisia vähemmän haitallisia ruusulajikkeita mm. kerrottukukkaisia muotoja, joiden käyttöä voidaan suositella korvaamaan perusmuotoa.

Kurtturuusun torjunta vaatii aikaa ja sitkeyttä. Se on helppointa pensaiden ollessa vielä pieniä. Pienimmät taimet pystyy kiskomaan maasta käsin. Kookkaampiin yksilöihin tarvitaan jo tukevien hanskojen lisäksi työkaluja, jotta kasvi saadaan juurineen pois maasta. Torjunta on erityisen tärkeää rannikkoalueella ja saaristossa!

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=16798&lan=fi>

Komealupiini haitallinen

Komealupiini (*Lupinus polyphyllus* Lindl.) värjää kesäkuussa pientareet sinisen, punaisen, valkoisen ja violetin kirjaviksi kukkameriksi. Lupiinin leviämistä on mahdoton enää kokonaan pysäyttää, mutta leviämisen hillitsemiselle on hyvät perusteet. Lupiini uhkaa niittyjen ja ketojen alkuperäisiä kasveja ja hyönteisiä. Lisäksi lupiini sitoo tyypeä ilmasta rehevöittäen kasvupaikkaa. Ravinteikkaalla kasvupaikalla menestyvät voimakas-kasvuiset lajit, joten niittykasvit ja niillä elävät hyönteiset joutuvat väistymään.

Monivuotisella lupiinilla on pystyjuurakko, eikä se onneksi leviä kasvullisesti rönsyjen avulla. Silloin kun lupiineja on vielä vähän, kannattaa nähdä vaivaa ja kaivaa ne juurineen ylös maasta. Laajalle levinneitä lupiinikasvustoja voi kurittaa niittämällä ennen kuin kasvit kukkivat. Niittojäte tulee aina korjata pois kasvualustan liiallisen rehevöitymisen välttämiseksi. Torjuntatyötä on jatkettava useiden vuosien ajan, sillä maaperän siemenvarastosta itää uusia lupiininalkuja vuosienkin jälkeen.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=16834&lan=fi>

Tattaret **haitallinen**

Japanintatar (*Fallopia japonica*), jättitatar (*Fallopia sachalinensis*) ja näiden risteymä hörtsätatar (*Fallopia x bohemica*) ovat olleet suosittuja puutarhaperennoja, koska ne ovat sitkeitä, suurikokoisia, nopeakasvuisia ja helposti leviäviä. Samat ominaisuudet ovat kuitenkin tehneet niistä erittäin vaikeita ja haitallisia rikkakasveja. Isot tattaret valloittavat helposti sekä kotipuutarhansa, että lähi- luonnon ja tukahduttavat kaikki muut lajit alleen.

Yhteistä aasialaisille tattarille on suuri koko, 2-3 m ja pysty kasvutapa. Niiden juurakko on monivuotinen, mutta maanpäälliset osat yksivuotisia.

Suomessa ja Euroopassa aasialaiset tattaret leviävät yleensä kasvullisesti. Kasvi muodostaa juurakkonsa avulla nopeasti tiheitä ja laajoja kasvustoja. Paksut maavarret voivat kasvaa metrin vuodessa ja yltää jopa 20 metrin mittaisiksi ja kahden metrin syvyyteen. Kasvi pystyy läpäisemään jopa asfaltin. Hennostakin juuren- tai oksankappaleesta syntyy nopeasti uusi kasvusto, minkä vuoksi tattaret leviävät erittäin helposti uusille kasvupaikoille esim. puutarhajätteen tai maamassojen mukana.

Tattarien torjunta vaatii aikaa ja sitkeyttä. Se on helppoa kasvien ollessa pieniä. Pienimmät taimet voi kiskoa käsin, kookkaampiin yksilöihin tarvitaan jo tukevien hanskojen lisäksi työkaluja. Ensin kasvusto leikataan esim. oksasaksilla tai raivaussahalla tyveä myöten alas, jolloin päästään käsittelemään juurakkoa. Jotta kasvi saadaan hävitettyä, on kaikki sen juuret poistettava maasta.

Isot kasvustot vaativat jo juurakoiden ylös kaivamisen koneilla ja maamassojen hävityksen. Suurista tatar-kasvustoista yleisillä viheralueilla voit ilmoittaa rakennusviraston asiakaspalveluun 09-310 39000

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22883&lan=fi>

Piiskut **Haitallinen**

Piiskut ovat suurikokoisia, jopa yli kaksimetrisiä, monivuotisia, jäykkävartisia, kukintoon saakka haarattomia ruohoja, joilla on keltaiset kukinnot.

Yleisin piiskuista on kookas kanadanpiisku (*Solidago canadensis*); harvinaisempia ovat vieläkin suuremmaksi kasvavat korkeapiisku (*Solidago altissima*) sekä isopiisku (*Solidago gigantea* ssp. *serotina*). Lisäksi Suomesta on löytynyt säiläpiiskua (*Solidago graminifolia*) ja puutarhakäyttöön luotuja lajiristeymiä eli tarhapiiskuja. Voimakasvuiset piiskut menestyvät useilla erilaisilla kasvupaikoilla: tien- ja radanvarsilla, kesantopelloilla, metsien reunoilla sekä vesistöjen varsilla vieden elintilaan omalta kasvistoltamme.

Piiskut lisääntyvät sekä siemenistä, että kasvullisesti juurakonkappaleista. Piiskut siementävät runsaasti: yksi verso voi tuottaa yli 10 000 lenninhaivenilla varustettua siementä. Kasvustot ovat myös hyvin pitkäikäisiä. Piiskut leviävät helposti vahingossa. Siemenet siirtyvät luontoon puutarhajätteen seassa, maa-aineksen tai veden mukana. Piiskujen kurissapito voi muodostua erittäin hankalaksi, koska niiden siemenet pystyvät leviämään tuulten mukana pitkiä matkoja.

Laajojen kasvustojen torjunta on työlästä, koska piiskujen juurakot ovat sitkeitä. Kasvustoja on onnistuttu hävittämään leikkaamalla ne useana vuotena alas sekä keväällä että syksyllä. Hävittämisessä voi kokeilla myös glyfosaattipohjaisia torjunta-aineita.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22884&lan=fi>

Muita haitallisia vieraslajeja:

Pajuasteri, *Aster x salignus*
 Punakarhunköynnös, Elämänlanka, *Calystegia sepium ssp. spectabilis*
 Etelänruttojuuri, *Petasites hybridus*

Käsittele puutarhajäte oikein – älä levitä vieraslajeja vahingossa

Puutarhajätettä ei saa viedä luontoon, vaikka se onkin biologisesti hajoavaa. Jätteen seassa kulkeutuvat puutarhakasvien siemenet, juurakot, juurenkappaleet ja varret jatkavat elämäänsä ja pystyvät leviämään uusille kasvupaikoille. Monet haitallisista vierasperäisistä kasvilajeista ovat karanneet puutarhasta juuri kottikärryillä.

Esimerkkejä puutarhakasvien leviämistavoista:

Laji	Leviämistapa
Jättiputket	Siemenet (myös varsien ja maan mukana), juurakot
Jättipalsami	Siemenet (myös varsien ja maan mukana)
Komealupiini	Siemenet (myös varsien ja maan mukana)
Tattaret	Juurakot, varret
Ruttojuuret	Juurakot
Piiskut	Juurakot, mahdollisesti myös siemenet

Jätteen hävitys

Haitallisten vieraslajien siemenet ja kasvinosat, joiden kautta ne leviävät on syytä hävittää huolella. Varsinkaan **kukintoja, siemeniä tai juuren palasia ei saa kompostoida**. Pieniä määriä vieraskasvi ”ongelmajätettä” voi laittaa sekajätteeksi. Lisääntymiskyvyttömiä kasvinosia kuten varsi ja lehdet voi laittaa kompostiin.

Kokoa porukka ja järjestä vieraslajitalkoot!

Esimerkiksi palstaviljelijät voivat hävittää vieraskasvit omilta tonteiltaan ja samalla ympäröiviltä yleisiltä alueilta. Mikäli vieraslajien kitkentää ja hävitystyötä tehdään yhteistyössä kaupungin kanssa, rakennusvirasto järjestää jätteen poisviennin. Vieraslajijäte viedään Ämmässuon kuumakompostoriin.

Vieraslajitalkoisiin liittyvissä asioissa ole yhteydessä

- rakennusviraston vapaaehtoistyön koordinaattori, puh. 09 310 39652
- tai rakennusviraston asiakaspalvelu www.hel.fi/hkr, yhteystiedot ja palaute
- tai numeroon 09 310 39000.
- Neuvontaa vieraslajiasioissa Gardenian puutarhaneuvonnasta, puh. 045 634 5825 maanantai-torstai klo 12-15 tai sähköpostilla osoitteeseen puutarhaneuvonta(at)gardenia-helsinki.fi.